

Reactie van BON op AMvB en ministeriële regeling voor de toets anderstalig onderwijs

Voor: Ministerie OCW
Auteurs: ir. F. Wagenmakers en F.L. Huygen namens de vereniging Beter
Onderwijs
Nederland
Datum: 30 juni 2024

Samenvatting

- Schrap alle uitzonderingen in het voorstel (wet en AMvB) die het mogelijk moeten maken om bepaalde overheidsbekostigde bachelor- en ad-opleidingen voor meer dan een derde deel in een andere taal aan te bieden. Elke afgestudeerde dient onze landstaal op academisch niveau te beheersen en het benoemen van uitzonderingen leidt tot chaos. Niet-bekostigde opleidingen en trajecten kunnen, zoals ook nu kan, hun onderwijs aanbieden in een andere taal en deze opleidingen laten accrediteren door NVAO.
- Vervang de definitie voor een Nederlandstalige onderwijseenheid uit het laatste wetsvoorstel (8 mei jl.) door de eerder gehanteerde definitie: Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. De nieuwste definitie scheidt verwarring, omdat die suggereert dat alleen de examens in het Nederlands afgenomen hoeven te worden.
- Beperk in het laatste wetsvoorstel (8 mei jl.) de vrijheid van de instellingen om zelf de eindtermen op het gebied van Nederlandse taaltraining te bepalen. Hanteer het Nederlandse taaleindniveau 4F voor de hbo-bachelor (zoals we 3F voor mbo hebben) en formuleer 5F voor de wo-bachelor. Zelfregie leidt niet tot serieuze taaleisen en serieuze taaltraining.

Geachte lezer,

De vereniging Beter Onderwijs Nederland heeft met belangstelling kennisgenomen van het voorstel voor een AMvB en ministeriële regeling voor de toets anderstalig onderwijs.

BON heeft eerder te kennen gegeven het een goed plan van de overheid te vinden om de Nederlandse taal in het hoger onderwijs een serieuzere plaats te geven. (Zie de reactie van BON op de eerdere versie (juli 2023) van het wetsvoorstel [Internationalisering in balans](#) [Advies BON voor Internetconsultatie Wet internationalisering in balans](#)). Het is een goed plan om alleen die bachelor- en ad-opleidingen te bekostigen die onze landstaal voor minimaal twee derde deel van de studielast hanteren.

Onze zorg is dat het laatste wetsvoorstel (van 8 mei jl.) met de regelgeving in de voorgestelde AMvB niet zullen leiden tot de wenselijke ontwikkeling van de academische Nederlandse taalvaardigheid van de studenten. Hieronder volgt de toelichting op deze conclusie.

1) BON heeft twee bezwaren tegen de criteria en bijbehorende procedures in het voorstel voor de AMvB om bij wijze van uitzondering een bachelor- of ad-opleiding (of -traject) voor meer dan één derde deel in een andere taal te mogen verzorgen dan het Nederlands:

a) De criteria leiden volgens BON tot een onoverzichtelijk en tijdrovend proces waardoor het hoger onderwijs nog jaren onduidelijkheid heeft over de vraag of een opleiding anderstalig mag zijn en op overheidsbekostiging kan rekenen. Intussen staat onze landstaal in het hoger onderwijs onder druk met de maatschappelijke gevolgen die we nu al zien: tweedeling in de samenleving, afgestudeerden die zich regelmatig moeizaam uitdrukken in onze landstaal (zowel over hun vak als over algemene zaken), imagoschade voor het Nederlands en dalende taalprestaties in het funderend onderwijs.

b) BON kan geen Nederlandse studenten aanwijzen voor wie niet geldt dat zij de landstaal dienen te beheersen op een niveau dat past bij hun opleidingsniveau. Anders dan het wetsvoorstel suggereert is die taalbeheersing niet alleen van belang voor hun functioneren in een toekomstig beroep (dat vaak anders is dan de studie die ze volgden) of in andere maatschappelijke functies, maar ook voor hun rol als hoger opgeleide in onze samenleving, dus voor het functioneren van onze democratie, die gediend is bij een hoogwaardige landstaal. Daarnaast bepaalt het niveau waarop studenten hun moedertaal beheersen (meestal het Nederlands) het niveau waarop ze een tweede en derde taal kunnen aanleren. Kortom: academisch Nederlands is belangrijk voor elke student.

Bij 1) BON stelt voor:

Schrap alle uitzonderingen in het voorstel (wet en AMvB) die het mogelijk moeten maken om bepaalde overheidsbekostigde bachelor- en ad-opleidingen voor meer dan een derde deel in een andere taal aan te bieden. (NB Niet-bekostigde opleidingen en trajecten kunnen, zoals ook nu kan, hun onderwijs aanbieden in een andere taal en deze opleidingen laten accrediteren.)

2) In het laatste wetsvoorstel (8 mei jl.) en het recente voorstel voor de AMvB wordt een andere definitie gehanteerd voor anderstalig onderwijs dan in de geldende wet en het wetsvoorstel van vorig jaar. In artikel 7.2.1 van het wetsvoorstel van 8 mei jl. staat dat het onderwijs voor ten minste twee derde deel van de studielast van een bachelor- of ad-opleiding (of -traject) in de Nederlandse taal wordt verzorgd. In artikel 7.2.2 volgt hierop echter een toelichting die de interpretatie van anderstalig onderwijs verandert in vergelijking met de eerdere wet(svoorstellen):

Een onderwijseenheid is anderstalig indien de onderwijseenheid kan worden afgesloten met een tentamen in een andere taal dan het Nederlands of, voor zover het onderwijs betreft binnen de provincie Fryslân, dan het Nederlands of het Fries. In afwijking van de eerste volzin wordt een onderwijseenheid niet als anderstalig aangemerkt indien het daaraan verbonden tentamen slechts op individueel verzoek van de student in een andere taal dan het Nederlands of het Fries wordt aangeboden.

Artikel 7.2.2 biedt hierdoor ontsnappingsmogelijkheden om onderwijseenheden door te laten gaan voor Nederlandstalig terwijl binnen deze studieonderdelen niet in het Nederlands lesgegeven en begeleid wordt.

Bij 2) BON stelt voor:

Handhaaf de eerdere definitie voor Nederlandstalige onderwijsseenheden ook in de nieuwe wet: Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. Daarbij de toevoeging: De instructietaal is Nederlands, de gehanteerde taal bij toetsing is Nederlands en geraadpleegde literatuur kan deels in een andere taal geschreven zijn.

3) Het is goed dat de minister in het laatste wetsvoorstel het hanteren van de Nederlandse instructietaal in het overheidsbekostigde hoger onderwijs beschouwt als een kwestie van doelmatigheid. Het wetsvoorstel (en daarmee de AMvB) geeft de instellingen voor hoger onderwijs echter te veel vrijheid om zelf te bepalen op welke wijze zij de Nederlandse taalvaardigheid van hun studenten willen bevorderen en welke taalbeheersingsniveaus zij daarbij ambiëren. Zelfregie bij de instellingen is hierbij misplaatst, omdat die weinig serieuze aandacht tonen voor Nederlandse taaltraining van hun studenten. Dat is al jaren zo, ondanks de onderzoeken die het belang van onze landstaal aantonen, onderzoek naar de wenselijke taaldidactiek, ondanks jarenlange inspanning van de Taalunie en het Nederlands Vlaams Platform Taalbeleid Hoger Onderwijs en ondanks de aandacht voor de taalproblemen van studenten in de media, het huidige maatschappelijke debat en de huidige WHW die voorschrijft dat het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid een taak is van de instellingen. Dit blijkt opnieuw uit de zelfregiedocumenten van de UvN en VH van begin dit jaar. Zie: [Maatregelenpakket versterken Nederlandse taal en beheersen internationale instroom \(universiteitenvannederland.nl\)](#) en [Brief betreffende zelfregie \(vereniginghogescholen.nl\)](#). Inmiddels is een argument om het Nederlands terzijde te schuiven de wens om tegemoet te komen aan de keus van veel studenten om Engelstalig onderwijs te volgen. Natuurlijk verdienen de voorkeuren van de studenten aandacht en is ook het Engels relevant, evenals het bevorderen van internationale contacten. Dat kan echter geen reden zijn om een wettelijke eis te negeren dat het onderwijs (grotendeels) in het Nederlands gegeven dient te worden. Niet de student en de instellingen voor hoger onderwijs, maar de samenleving bepaalt in dit geval het belang van Nederlandse taaltraining.

Bij 3) BON stelt voor:

Hanteer conform het laatste wetsvoorstel het doelmatigheidsprincipe als onderbouwing van de regel om minimaal twee derde van elke overheidsbekostigde bachelor- of ad-opleiding of -traject in het Nederlands te geven. Beperk daarnaast echter de vrijheid van de instellingen om zelf de eindtermen op het gebied van Nederlandse taaltraining en de te volgen didactiek te bepalen. Wat betreft de eindtermen stelt BON voor om wettelijke eindniveaus te hanteren zoals nu ook het geval is bij het mbo en het funderend onderwijs. Vanzelfsprekend ligt de eis voor de hbo-bachelor minimaal op het vwo-niveau (4F). BON benadrukt opnieuw het belang van het formuleren van een 5F-niveau voor de wo-bachelor. Eerder heeft de Taalunie dit niet willen doen omdat ze meende dat het hoger onderwijs hiertoe zelf bevoegd zou zijn en omdat de taaleindniveaus voor de verschillende opleidingen zouden verschillen. BON is het oneens met beide argumenten. Zelfregie zal niet tot serieuze taaleisen leiden en voor de verschillende opleidingen zijn wel degelijk vergelijkbare

taalprestatiecriteria te formuleren. Zo is voor alle mbo4-opleidingen wettelijk het niveau 3F vastgelegd, 'van elektrotechniek tot maatschappelijk werk'. In het hoger onderwijs zullen de eisen uiteraard hoger liggen dan in het mbo en funderend onderwijs, want de thematiek is complexer. Voor de te volgen leerweg is het is nodig om de Nederlandse taal in een substantieel deel van het studieprogramma te hanteren, leert onderzoek. Het voorstel van twee derde van de studielast is redelijk. Zie daarnaast toe op de kwaliteit van deze taaltraining via de reguliere kwaliteitscontrole bij de opleidingsaccreditaties en zet in de wet de toevoeging dat een onvoldoende op het gebied van Nederlandse taaltraining voor een overheidsbekostigde bachelor- of ad-opleiding (of -traject) het gevolg heeft dat NVAO deze niet accrediteert. (NB Het idee dat Nederlandse taaltraining uitsluitend een taak is voor het funderend onderwijs en daarom in het hoger onderwijs geen aandacht behoeft is een regelmatig gehoorde misvatting. Ook de Taalunie beargumenteert dat een serieuze taalvaardigheidssprong gemaakt moet worden in het hoger onderwijs. Zie het document [Taalcompetent in het hoger onderwijs, dat ook de minister aanbeveelt: Taalcompetent in het hoger onderwijs - Taalunie.](#))

Tot slot

Een ander belangrijk doel van het wetsvoorstel en de bijbehorende AMvB is om de instroom van buitenlandse studenten te reguleren. Indien de hierboven genoemde taalmaatregelen ertoe leiden dat te weinig buitenlandse studenten in Nederland studeren en blijven werken, dan zijn daarvoor andere oplossingen denkbaar dan het schrappen van de taaleisen, wellicht met een andere wet. Het is bijvoorbeeld denkbaar om kleine essentiële opleidingen extra overheidsbekostiging te geven waardoor zij niet genoodzaakt te zijn om internationale studenten te werven om 'te overleven', evenzo onderwijsinstellingen in krimpde grensregio's. Als het voor het bedrijfsleven of voor kennisontwikkeling nodig is om buitenlandse studenten aan te trekken, dan kunnen hiervoor extra niet-overheidsbekostigde Engelstalige trajecten opgezet worden, naast een overheidsbekostigd Nederlandstalige traject (waarin studenten tegen het reguliere collegegeld kunnen studeren). Studenten van buiten de EER volgen nu al niet-overheidsbekostigd onderwijs. Deze studenten betalen het veel hogere instellingscollegegeld. Voor deze studenten maken de voorgestelde maatregelen geen verschil; hun collegegeld blijft even hoog. Ook zal de instroom van de niet-EER-studenten hierdoor niet dalen. Het is te overwegen om fondsen op te zetten met het bedrijfsleven of het ministerie van EZK om het instellingscollegegeld (deels) te betalen voor geselecteerde buitenlandse studenten in niet-overheidsbekostigde Engelstalige opleidingen voor tekortsectoren zoals elektrotechniek, informatica en robotica. Deze studenten kunnen gebonden worden aan een verblijfsduur bij een bedrijf in Nederland. De Nederlandse studenten kunnen dan tegen het reguliere collegegeld het Nederlandstalige bachelortraject volgen en hun landstaal op academisch niveau aanleren. Voor studenten uit Duitsland en België zullen de Nederlandstalige bacheloropleidingen nauwelijks een drempel vormen. Zij beheersen het Nederlands of leren dit snel.